

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎԱՐԿԻ ԻՆՉ Կ'ԸՆԷ

Թիֆլիսէ Մ. Ճէյմսի կը հեռագրեն որու արձագանք կ'ըլլայ Դաշինք, կը հասկցուի այլևս թէ Կովկասի մէջ ազգը անօթութեան ճերաններուն մէջ հոգին կ'աւանդէ, օգնութեան աղիւստը և սրտամտիկ աղաղակներ արձակելով և մենք հոս իբր պատասխան մեր եզրափակներուն կոչերուն՝ համեմուած և ճոխ թէյասեղաններ կը տարօքենք ամենայն անտարբերութեամբ:

Հայաստան անդին աղէտներու ամենէ ահաւորին մէջ չարաբարութիւնը էր մեռնիւ և մենք իբր դարման «կեցցէ-Հայաստան» կը պուտենք:

Հայ մայրերը՝ իրենց քաջարի զաւակներուն կեանքը զոհելէ վերջ, աղէտներէ և ջարդերէ, մազապար և զատուած փոքրիկներու համար կտորիկ մը հաց կը հայցեն, և մենք մեր պանծնեցներու զէջներու վրայ ամբօրէն բազմած, «անձն իմ» կեր և ուրախ լեր» կ'ըսենք առանց խղճի խաթիւ և առանց կարմրելու:

Հայը իր եղբայրներու հանգչացոյց տուած անփութութեամբ և անզգայութեամբ՝ համայն օտար աշխարհի առջև վարկաբեկ կ'ըլլայ և մեր 50 տկան զրէ, ծախսելով հայկական զօշակներ կը շինենք, կարծես անոնց մով հայ անունը և հայ քնննիչը բարձր պահուէր:

Չորս ասեմ կամ զորն խոտովա-նիմ, Աջքերնիս գոցած ականջին խլե-փած և սրտերնիս քարացուցած ենք ու մի միայն բերանիս բացած ենք կոշտօրէն ուղեկու և պարստելու, քննադատելու և դատապարտելու համար և անզգայութեան այնպիսի հաստ վահան մը հագած ենք որ ոչ թէ կովկասը ու Կիլիկիան այլ և ամբողջ Հայաստանն փծանայ կարծես մեր վրայ չի կրնար ազդել:

Ինչ է ուրեմն իր անօթի մահա-մերձ եղբոր՝ իր սեղանին փշրանքները զլսող հայուն և թուրքին տարբերութիւնը Ո՞րն է աւելի յանցապարտը, թուրքը, որ իր դարերէ ի վեր անու-ցած ատելութեան հետեւանքով թալա-նեց ու ջարդեց, թէ հայը որ իր ազատութեամբ և անհոգութեամբ իր հոգին աւանդող եղբորը կաթիլ մը ջուր զլանալով զայն գերեզման վը դնէ...

Պարոններ, դուք եղէք ձեր դատարանները, մեր պատասխանատուութիւնը անհուն է և մեր մեղապարտութիւնը անհերքելի, խորհինք ապագայ սերունդին վրայ որ իրաւամբ անէ՞ք պիտի կարգայ, մեր անօգուտ և անձեռնմխելի հարստութեան և մեր զանակներուն վրայ, որոնց համար հաւանորէն կը զոհենք այդ վիթխարի գումարները Այսպէսով տհաւտակ մենք կը փծացնենք ապագայ Հայաստանին հարկահաղարար ժողովուրդը: Եւ կը հուշակենք մեր բարոյական սընանկութիւնը:

Վաղը Հայաստան պիտի գողթենք և հոն փոխանակ շէն օճախներ զըտ-նելու լայնատարած ամառայիններ պիտի գտնանք և պիտի տեսնենք թուրքին քուրդին կացիներուն տակ նահատակուած անմեղներու ոսկորնե-րու կոյտին ճիշդ ու ճիշդ քովը մեր ազատութեան զոհերու անթաւամ գե-րեզմաններու գառնօրէն պիտի լանք և սակայն աւաղ շատ ուշ և անօգուտ:

Ա. Գ.

ԱՅՈՒՐ ՓՆՏՈՒՆ ԱՍՅՈՒՏ Է

Հարկ չկայ վազել, Տիկիներ և Պարոններ, նորածնութեանց բոլոր վաճառատունները, ձեր ուղածները գտնելու համար Գաղէ՛ք ազգային Թիֆլիսի նորածնութեան վաճառատունները, թէնէքիտիս բաստ, ուր ձեր արամադրութեան տակ պիտի զրուի, անմրցելի գինեով, այն բոլոր ճոխ նորածնութիւններն որ այս հատատութիւնն Եւրոպայի առաջնա-կարգ գործարաններէ ստացած է:

24-7

ԱՐԹՆԱՆՔ, ՀԱՅԵՐ.

Թէ հայերը, հակառակ իրենց կը-լած երկարատեւ դուրսմեծութեան, քա-ղաքական հասունութիւն չունին, դեռ կը քննարկեն, հետեւեալ երեւոյթը լի-վին կը հաստատեն:

Երեկ տեսայ որ հանրազգութիւն մը կը պատգմէին, անոր ասոր — ան-չուշա Հայերու և միմիայն Հայերու — ստորագրել տալու համար, հետաքր-քութեցայ, հարցուցի. լսին ինձի թէ Անվետ Էֆէնտի անունը քոմիտէի մը մասին է. թէ այդ մարդը ունէ գէշու-թիւնը ըրած է՝ Հայերու. թէ բարի մարդ մ'է ան:

Կրնայ ըլլալ որ իրեւ աղ Անվետ Էֆ. ստորագրող հայերուն ո՛ւնէ գէ-տութիւնը ըրած է. թէ այդ մարդը անձնապէս բարի մարդ մ'է. ասոր գէմ առարկութիւն մը չ'ունիմ. բայց ըսել թէ ունէ գէշութիւնը ըրած չ'է հայե-րուն. և այս կերպով գործին ընդհա-նուր հանգամանք մը ապ. անա ինչ որ կը զայրացնէ զիս և այս տողերը գրելու կը հարկադրէ:

Հասկնալի ընկու համար, օրինակով պիտի խօսիմ. գաղտնի գիտեն որ էր-դրում 40-50 թաղերէ կը բաղկանայ, որոնց քանի մը զուտ հայաբնակ, նոյնպէս զուտ թրքաբնակ թաղերը բացառութիւն սեպելով, մնացած թա-ղերը միեմանտեղութիւնը կ'ուզէ հայ ըլլալ, կ'ուզէ թուրք, ունին թուրք մուխթարներ, թուրք ջոշեր, որոնք Հայերու կողմէն կը յարգուին ու կը պաշտուին իրեն պահապան հրեշտակ-ներ, իրէպ ջարդի ու թալանի Այս ինքնուրուշ պահապանները, չես գիտեր ուրկէ բուսած, հաստատուած իրենց թաղին մէջ երկու երեք ընտանիք կը պաշտպանեն, կը խոտովանիմ. իրենց տունին մէջ կը պատուարեն և ար-գարեւ անոնց ազատութեամբ կ'ըլլան. բայց անդին իրենց զինեալ արքան-եակներով, թաղեր կը թալեն: Գի-ղեր կը թալանեն, կը ջարդեն, կը լլկեն, և երբ նեղը մնան, անա ա-զատականքը օգնութեան կը փու-թան իրենց ազատարարին, ու բա-րի վկայութիւն կուտան թէ այս մար-դը լաւ է, թէ հայերուն երէք գե-շութիւնը ըրած է. ընդհակառակը ի-րենք անոր շնորհիւ իրենց կեանքը, պատիւը, գոյքը փրկած են. և անա պրծաւ. թողին Ալի աղան, կամ գի-ղին Արաշան պէ-կը, որոնք այլուր այն-քան խժոժութիւններ գործած են, ի-րենց բնակավայրին մէջ ո՛ւնէ չարիք ըրած չ'ըլլանուն համար, մանաւանդ քանի մը հոգիներ ազատած ըլլալուն հետեւանքով կը դառնան, կ'ըլլան մաքուր մարդեր, պահապան հրեշտակ-ներ Այսպէս պէտք էր ըլլար:

Այսօր Հայութիւնը թուրք րեժիմին թուրք պաշտօնեայէն, մեծէն ու պղ-տիկէն գժգժ է, բողբոջ է. քանի մը անհատ, որո՞վ իրաւամբ կը նկը-տին ընդհանուր բողբոջն գէմ ցըցուե-լու:

Ես ալ, հինգ հոգիէ բաղկացեալ ըն-տանիքովս, կառավարական բարձր պաշտօնեայի մը ազատեալն եմ. անոր կը պարտիմ կեանքս ու պատիւս, այնպէս որ պատրաստ եմ իմ անհա-տական սահմանին մէջ, անոր չհա-մար զոհուիլ. բայց երբ գան ինձմէ ստորագրութիւն պահանջեն թէ այս մարդը բարի է, Հայերուն երէք գե-շութիւնը ըրած է. բոլոր հոգեւովս կը ցցուիմ այդ առաջարկին դէմ. և եթէ այդ պաշտօնեային դէմ հաստատուն ամբաստանութիւններ չ'ունիմ, որպէս զի իրեն դէմ վկայեմ, գոնէ ձեռնպահ կը մնամ:

Այս չէ՛ շիտակը և այս ընթացքին պէտք չ'էին հետեւիլ այդ հանրազրու-թիւնը պատգմողներ:

Արթնանք, Հայեր, հերիք որչափ քնեցինք, մոռաւորացող պիտանք ան-հատական նկատումներու չզոհել ընդ-հանուրին չ'աչը:

ԱՐՇԱԿ ՀԻՍՆԱՆ

Ազգային Անցուդարձ

Առաջնորդ Ա. ը. դեռ անկողնոյ կ'ծա-ռայէ և հազիւ պիտի կրնայ քանի մը օրէն բողբոջին ապաքինել, այս պատ-ճառաւ չկրցաւ կրակի և երկուշաբթի երեկոյեան ծաշին և թէյասեղանին ներկայ պատուիլ, որ կ'տուր ի պատիւ Պոլսէն եկած թուրք յանձնարարներն:

— Կիրակի օր Հիւանդանի այցե-լութիւն տուած են Պոլսէն հասնող յանձնարարողն անգամներն Սիւլէյ-ման փաշա, Եանգո Էֆ. Գարահիսարի մէպուս և Յովհաննէս Ֆելիա Էֆ. և հաղորդելով կայսերադուս իշխանին բարեկեցիւ, արագ ապաքինում մաղ-թած են: Եյս յայտնելով որ իրենց մեկնելէն առաջ առիթ պիտի ունենան Առաջնորդ Ա. ը. առողջացած տեսնել:

— Կիրակի օր Ազգ. Կեդր. Որբա-նոցի վարչութիւնը և տիկնայ խնու-մակալութիւնը նիստ ունեցաւ որբա-նոցին մէջ, ներկայ էին Պ. Պ. Մ. Ազնաւորեան, Ս. Թադեոսեան, Կ. Պա-լապանեան, Ա. Դաւիթ, Կ. Տիպէր, Խ. Գալստեան, Տիկնայք Մ. Աւետիք-եան, Լ. Ասլան, Վ. Թադեոսեան, Մ. Համբարձում, Մ. Տէրտեբեան, Ի. Մա-մուրեան և Յ. Լ. Պերկամալի: Ժա-ղովը զբաղեցաւ որբանոցի ընթացիկ գործերով, մի առ մի քննեց ներկայա-ցող որբերն ու որբուհիներն ա-նոնց անուններն արձանագրելով, ո-րոնց անոնց մասին տեղեկութիւններ քաղելէ յետոյ, վերջնապէս զանոնք ընդունելու որոշումը տալ: Քանի մը որբերու որդեգրութեան համար եղած դիմումներն նկատողութեան առու և հարկ եղած պաշտօնական ձեւակեր-պութիւններէ յետոյ որբ մը և որբու-հի մը յանձնեց ծանօթ ընտանիքի մը, իսկ ուրիշ հայ այգեգործ մը Կես նե-կայանալով տարեկան որբ մը որդեգ-րութիւնը արձանագրել տուաւ, որ-պէսզի քիչ շատ բան սորվելէ յետոյ իր քով առնէ ժողովին ներկայացա-նաւ Միս Վանէթըն, որ ներկայ շաբ-թուան մէջ պիտի ստանձնէ վերին տեսչութիւնը որբանոցին ուր արգէն գործի սկսած է Օր. Աշտեան:

— Ազգատալիսամ Տիկնայք Բնիկ-րութիւնն երէկ Առաջնորդարանի մէջ սկսած էր ազգատիկ տղոց գոգնոցու բաժնել, մէն միայն համար հարկ ե-ղած քանակութեամբ:

— Երէկ Ա. Կ. Որբանոցը այցելած է Մարգարեան որբանոցի տեսուչին դուստրը Օր. Մարկրիթ Ուայթ ընկե-րակցութեամբ Միս Միլիս և Միս Վա-նէթընի և բոլոր յարկաբաժնիները պատած է: Միս Ուայթ շատ մաքուր հայերէն մը կը խօսի եղեր ինչ որ մե-ծապէս փաղաքական է մեզի համար: Օրիորդը յատուկ պաշտօնով կ'ընթա-յի թուրքերի մէջ բացուած որբանոց-ներն, անոնց մասին տեղեկագիր մը պատրաստելու համար:

— Ասկից առաջ տեղեկութիւն տուած էինք թէ Լա Հէյի մէջ հաստա-ւած է «կամաւորներու և հայրենա-դարձութեան սենեակ» մը: Այս ան-

գամ այդ հաստատութեան կաղմէ Բա-րիկ հայ պատուիրակութեան նախա-գահին զրկուած նամակի մը Պոլոս Նուպար հետեւեալ կերպով պատաս-խանած է.

Բարիկ 11 Մարտ 1919

«Տէր նախագահ,

«Ստացայ Ձեր նամակը, ու-րով կ'իմացնէք թէ տեղւոյդ մէջ ար-դէն գոյութիւն ունեցող հազմակեր-պութիւններէ անջատ գրասենեակ մը կազմուած է «Bureau Arménien de volontariat et de Rapatriement» անու-նի՝ տակ և անոր ծրագրին յարած են տեղւոյդ գաղութին միեմանտեղութիւնը:

«Հաւատի եմ թէ՛ այս նոր հա-ստատութիւնը կոչուած է մեծ ծառա-յութիւններ մատուցանել մեր դատին: Ազգ. պատուիրակութիւնս համաձի-ւըլալով Ձեր նախաձեռնութեան, և Ձեր առաջադրած ծրագրին, կ'ապահո-վէ մէջ իր աշակցութիւնը և ջնջմա-պէս կ'ընտրահարէ զՁեզ, Հաճեցէք ըն-դունիլ Տէր նախագահ, իմ յարգանացս հաւատարմութիւնը:

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ

— Պ. Միհրան Յ. Հարեց-ճերէկ հրաժեշտ տուաւ իր ծանօթներէն և բարեկամներէն և մեկնեցաւ ուղղակի Մարսէյլ երթալ լրացնելու համար պատերազմի առթիւ ընդհատելու իր ուսմունքը: Թաղուց թիւներն անկեղծ:

— Կիրակի օր տեղի ունեցաւ ինչպէս գրած էինք, սգահանդէս մը հայ մատուրականներու յիշատակն պանծացնելու համար Այդ հանդէսի նկարագրութիւնն պիտի հրատարա-կենք վաղը:

— Պալապանեան և Դերձակեան կը նուիրին Աօքէ Օր. Թադեոսեան Մ. Մանուկեանի ամուսնութեան առթիւ փախն ծաղիկաւնջի երեք օստ. իսկ Ազգային Հիւանդանոցի (Գ. Խ.)

ԱԶԳ

Առեւտրական սենեակի կալուած-ներէն Բարուկ փողոցի վրայ թիւ 14 մթերանոցը, Մայիս 1 էն սկսեալ ա-ծուրդի դուրսեմբ վարձու տրուիլ ո-րոշուած ըլլալով և վերջին պայմա-նաժամը Ապրիլի 28-րդ երկուշաբթի ժամը 4ին ըլլալով, այս աճուրդին մասնակցիլ փողոցողները կրնան դի-մել Առեւտրական սենեակի քարտու-ղարութեան 3-3

ՕՐՈՒՄԱՆ ԳԻՐԻՔ

Պատմութիւն հայաշխարհային պա-տեւագիր Ա. հասոր, 88 պա-կերեւով զարդարուած գին 80 դրոշ

Փութացէք գնել Ա. հատորը և շարունակեցէք կարգաւ ամէն շաբաթ, Բ. հատորին պրակները, ուր պիտի գտնէք հետաքրքրական մանրամաս-նութիւններ Լիէթի, Նամիւրի, Պը-րիւքէլի կոթերներու և Մառնի մեծ ճակատամարտի մասին: Գաւառներէ կղած յանձնարարութիւններու անմիջ-ջապէս գոհացում կը տրուի կեդրո-նատեղին է Ե. Բիւրիկեան «Ձարթօն» գրատուն, Առաջնորդարանի կից, Իզմիր: 2-2

ՎԵՐՁԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Կ. Պոլիս, 29 Ապրիլ 1919

Օսմ. կառավարութիւնը համակարծիք գտնուած է փրանսերէն, պաշտօնա-թերթ մը հրատարակել:

— Նախկին Ելեմտ. նախարար Ճափիտի Պոլիս պահուում և ոստիկա-նութեան կողմէ փնտուրել «Պոնտոս» թերթը կը գրէ:

— Անցեալ շաբաթ օր Մ. Օրլանտո Հոռով հասած է: Ժողովուրդը խանդա-վաւ ընդունելութիւն մը ըրած է, Օրլանտո ընդունուած է թագաւորէն և խորհրդարանին առջև բացատրութիւն պիտի տայ:

— Գերմանիա-հաշտութեան դաշնակիրը ստորագրելէ առաջ պիտի դիմէ գերման բոլոր դաշնակից կառավարութեանց, անոնց հաւանութիւնը առնելու համար:

— Իթիթիստականներու դատավարութիւնը սկսած է: Սայիտ Հալիմ Երթ-իրեն տեղեկացուցած են դատավարութեան հանուրը վշտացած է:

— Դատավարութիւն սկսած է հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, կար-դացուած է ամբաստանագիրը, որու համեմատ, Սայիտ Հալիմ, Միտատ Շիք-ը, Բիւրեհի, Բիւրեհի Թալաթ, Ջիւս Բէմալ, Նէսիմի Շիք-ը և Իպրահիմ-պատմական օրինաց 45-րդ յօդուածին համեմատ ոճրագործ համարուելով, ըստ այնմ դատուելու որոշուած է: